

**Lemun VPK
75 vuotta
1935-2010**

SISÄLLYSLUETTELO

Alkusanat	3
1. Palotoimen järjestämisen historia	4
2. Lemun vapaaehtoisen palokunnan perustaminen	5
3. Toimintavuodet 1945-1955	8
4. Palokunnan vuosikymmenet 1955-1975	9
5. Lemun VPK:n 5. vuosikymmen 1975-1985	12
6. VPK kohti uutta vuosituhatta 1985-2000	14
7. Uuden vuosituhannen mullistukset - Lemun VPK 2000-2010	17
8. Tositoimia ja harjoituksia	21
9. Kilpailutoiminta	23
10. Nuorisotyö	26
11. Naiset 25 vuotta mukana palokuntatyössä	27
12. Veteraaneille oma osasto	29
13. Taloudenpidon kulmakiviä	30
14. Lemun VPK:n 75 vuotta – mikä on muuttunut?	31
Liite 1. Luettelo Lemun VPK:n päälliköistä, puheenjohtajista ja kunnan palopäälliköistä	33
Liite 2. Lemun VPK:n perustavan kokouksen pöytäkirja.....	35

Lemun VPK 75 vuotta 1935-2010

Julkaisija Lemun VPK

Kirjoittanut Tauno Linkoranta

Kannen logo Katja Ilmanen

Takakannen kuva Valtteri Arvonen

Taitto Etusivupaja

Paino Sälekarin Kirjapaino Oy, Somero – 2010

Lemun VPK 75 vuotta 1935-2010

Alkusanat

Yhdistys- ja vapaaehtoistoiminta perustuu ihmisten haluun tehdä jotain yhteiseksi hyväksi. Vapaapalokuntatyö on myös yhdistystoimintaa, vaikka asiaa ei aina mielletäkään. Kun jossakin on avuntarve, oletetaan että soitto hätänumeroon tuo paikalle punaisia autoja, joista ryntää ulos hyvin koulutettuja sammuttajia ja muita ammattilaisia. Paitsi että nämä ammattilaiset jättävät hälytyksen tullessa syrjään oman varsinaisen työnsä ja tekevät palo- ja pelastustyötä vapaaehtoistoimintana.

Muuatta porilaista palopäällikköä lainaten: vapaaehtoista palokuntaa voidaan kutsua tunneorganisaatioksi. VPK-harrastus on ollut monille henkilöille lähes elämänmittainen; nuorena on liitytty nuoriso-osastoon ja sieltä edelleen muihin osastoihin. Harrastustuntien määrä lasketaan tuhansissa ja palveluvuodet vuosikymmenissä. Pienessä kunnassa toimiminen on epäilemättä perustunut myös tietynlaiseen lemulaiseen kylähenkeen ja yhteisöllisyyteen.

Laaja-alainen palokuntatyö monine osastoineen ja tarpeineen perustuu yhdistyksen jäsenten, siis henkilöstön, aktiiviseen työpanokseen. Harrastus on monessa mielessä raakaa työtä, joka monesta inhimillisestä tekijästä johtuen ei yleensä edes jakaudu tasan sen suorittajien kesken. Lemu on ollut siinä hienossa asemassa, että näitä elintärkeän harrastuksen puurtajia on löytynyt jo 75 vuoden ajan.

Tässä Lemun VPK:n 75-vuotishistoriikissa tehdään pääpiirteinen katsaus palokunnan perustamiseen, sen kehitykseen ja toimintaan kunnalliseksi sopimuspalokunnaksi ja lopulta osaksi alueellista pelastuslaitosta. Ensimmäisen 50 vuoden osalta pohjana on Kalevi Kuuselan vuonna 1985 kirjoittama historiikki, jota olen täydentänyt monin osin. Loppuosasta olen vastuussa itse.

Historiikki perustuu ennen muuta Lemun VPK:n arkistoon. Tukea on haettu muun muassa Lemun kunnan asiakirjoista sekä vanhoista lehtileikkeistä. Kalevi Kuuselan kirjoittamaan 50-vuotishistoriikkiin haastateltiin lisäksi Toivo Järvistä, Esko Anttalaista, Jouni Lainetta ja Mikko Aurasta. Itse kiitän oman osuuteni osalta Toivo Järvistä, Mikko Aurasta, Jouni Lainetta, Jaakko Aaltosta, Minna Rautasta ja Hanna Pihanperää.

Maskun Lemussa 25.10.2010

Tauno Linkoranta

1. Palotoimen järjestämisen historiaa

1.1 Kohti järjestäytyneitä vapaapalokuntia

Amerikkalainen valtio- ja tiedemies Benjamin Franklin, ukkosenjohdattimen keksijä, perusti Amerikkaan maailman ensimmäisen palovakuutusyhtiön ja järjesti palosuojelun perustamalla Philadelphiaan vapaaehtoisen palokunnan. Sieltä palokuntaliike siirtyi Englantiin ja pian muuallekin Eurooppaan.

Ensimmäinen vapaapalokunta Suomessa perustettiin Turkuun vuonna 1838, toistakymmentä vuotta Turun tuhonneen suurpalon jälkeen. Turkulaisten mallin mukaan aiottiin muuallakin maahamme perustaa palokuntia, mutta hallitsija, keisari Nikolai I ei antanut lupaa, koska hän pelkäsi niiden tuovan mukanaan levottomia ajatuksia. Vasta Aleksanteri II:n aikana 1860-luvulla sallittiin vapaapalokuntatoiminta. Perustamistoiminta alkoi varsin ripeästi, esimerkiksi Poriin saatiin vapaaehtoinen palokunta jo vuonna 1866. Vuosisadan vaihteen tienoilla vapaapalokunta-aate alkoi levitä myös maaseudulla. Se olikin ensimmäinen suuri aate, joka ulottui aina syrjäkylille asti ja veti miesväen toimintaan mukaan. Oli kunnia olla ”veepeekolainen” ja toimia vapaaehtoisesti kuntalaisten hyväksi. Lemuun perustettiin vapaaehtoinen palokunta vuonna 1935, samoihin aikoihin kuin useisiin muihinkin lähiseudun kuntiin.

1930-luvun vpk:t kuuluivat jo selkeästi siihen perustamisaaltoon, jossa pääpaino toiminnassa oli nimenomaan palojen sammuttamisessa ja niiden ehkäisyssä. Vuosisadan alkupuolen vapaapalokunnat olivat usein vielä tuoreesta koontumisvapaudesta johtuen yleisyhdistyksiä, joiden siipien suojaan mahtui monenlaista toimintaa palotoimen ohella - voimistelua ja torvisoittoa ja vaikka mitä.

1.2 Sammutustoimi ennen vuotta 1935

Talojen tuhoutuminen kokonaan tulipaloissa oli ennen yleistä. Olki- tai pärekattoiset rakennukset, etenkin pajat, saunat, riihet ja pakarituvat olivat aina vaarassa. Palot aiheuttivat kyläläisille usein suuriakin taloudellisia vahinkoja. Näiden vahinkojen korvaamiseksi 1600-luvulla perustettiin paloapurahastoja, joihin koottuja varoja annettiin tulipaloista kärsineille. Palovahingot ja paloon johtaneet syyt puitiin käräjillä erityisten tehtävään asetettujen arviomiesten selvitysten pohjalta.

Palovahinkojen korvaamisessa tapahtui 1850-luvulla muutos, kun maaham-

me perustettiin Suomen Maalaisten Paloapuyhtiö, joka vakuutti kiinteistöjä vuodesta 1857 alkaen. Pitäjiin perustettiin pitäjäkokouksen perusteella erityinen paloapukomitea, joka ryhtyi palosuojelutoimiin jakamalla pitäjän paloruotuihin. Näiden päälliköt eli ruotumestarit suorittivat palotarkastuksia ruodussaan sekä keräsivät talollisilta vakuutusmaksut.

Lemun pitäjässä oli 1930-luvulta lähtien neljän miehen käyttämä ”kunnan palopruutta”, jota säilytettiin kunnantalon piharakennuksessa Toijolassa. Ruisku oli valmiina kärryillä, sammuttamaan lähtijät valjastivat vain hevoset kärryjen eteen ja ajoivat täyttä vauhtia palopaikalle. Monilla kartanoilla oli myös omia senaikaisia sammutusvälineitä, kuten käsikäyttöisiä ruiskuja, palohakoja, -kirveitä ja -ämpäreitä.

Passiiviseen palontorjuntaan kiinnitettiin Lemussa erityistä huomiota. Herkästi syttyvät rakennukset, kuten riidet, saunat, pajat, pakarit ja prännit piti sijoittaa etäälle asumuksista, joen tai lammen rantaan, jos sellainen oli lähellä.

2. Lemun vapaaehtoisen palokunnan perustaminen

2.1 Perustaminen

Uusi palolaki vuodelta 1933 muutti oleellisesti palotoimen järjestämistä ja sen merkitystä maalaiskunnissa. Se asetti kunnille velvoitteita, joita niiden tuli noudattaa. Lain kirjaimen noudattamista tehosti monessa kunnassa tuhoisan tulipalon kokemukset. Näin lienee osaltaan tapahtunut Lemussakin, jossa ikävä esimerkki tuli Mynämäen suunnasta. Mynämäen keskustassa nimittäin koettiin vuonna 1933 lukuisia taloja tuhonnut tulipalo, jonka ”savua tuli aina Lemuun asti”, kuten pitkäaikainen palopäällikkö Toivo Järvinen aikoja on sittemmin muistellut. Paljon kohua aikanaan aiheuttanut tulipalo tuhosi suurimman osan senaikaisen Mynämäen keskustan rakennuksista. Mynämäen, Maskun ja Nousiainen vpk:t perustettiin myös noin 1930-luvun alkupuoliskon vuosina.

Syksyllä 1935 saatiin vihdoinkin monen jahkailun jälkeen Lemun pitäjässäkin asia vireille. Oli julkipanttu kokouskutsu, tarkoituksena perustaa Lemun Vapaaehtoinen palokunta. Perustava kokous pidettiin marraskuun 16. päivänä Lemun kunnanhuoneessa. Kirjan lopussa liitteenä no 1 on jäljennös perustavan kokouksen pöytäkirjasta, josta selviää mukana olleiden nimet. Kokouksen avasi kunnan lakisääteisen palolautakunnan puheenjohtaja, maanviljelijä Emil Järvinen, joka myös valittiin kokouksen puheenjohtajaksi, pöytäkirjan tekijäksi valittiin opettaja Väinö Niittykangas.

Järvinen selosti kokouksen osanottajille erilaisia palokuntamuotoja, joista hänen mielestään vapaaehtoinen palokunta oli Lemulle sopivin palokuntamuoto.

Järvinen ehdotti kokoukselle vapaaehtoisen palokunnan perustamista. Lyhyen, mutta vilkkaan keskustelun jälkeen ”pätettiin yksimielisesti perustaa Lemun kuntaan palokunta”. Sen nimeksi hyväksyttiin ”Lemun Vapaaehtoinen Palokunta”. Puheenjohtaja esitti kokoukselle mallisäännöt, jotka sellaisenaan hyväksyttiin.

Ensimmäiseksi päälliköksi Lemun Vapaaehtoiseen Palokuntaan valittiin kunnan palopäällikkö, maanviljelijä Yrjö Ylikylä, varapäälliköiksi Vieno Vallunen ja Ensi Heikkilä. Jäsenmäärän kasvattamiseksi perustavassa kokouksessa valittiin henkilöt erityisesti jäseniä keräämään, ensimmäisen vuoden jäsenmääräksi kirjattiin jo yli 30.

Ensimmäisessä kokouksessaan johtokunta, johon oli valittu maalari Oiva Koivunen, kanttori A. Kokkonen sekä tilallisen pojat Arne Raukunen ja Martti Almi, valitsi puheenjohtajakseen kanttori A. Kokkosen, varapuheenjohtajaksi F. Vitikaisen, talouspäälliköksi Kustaa Jäspin ja sihteeriksi Martti Almin.

Vuoden 1933 aikana hoidettiin Lemun Vapaaehtoisen palokunnan rekisteröiminen. Oikeusministeriöltä saapuneen kyselyn johdosta päätettiin marraskuussa hyväksyä Lemun palokunnan viralliseksi nimeksi ”Lemun V.P.K.”

2.2 Toiminta ja kalustohankintoja VPK:n alkuaikoina

Kunta valitsi palo-ohjesääntönsä mukaisesti toimihenkilöt palolautakuntaan. Hyvä yhteistyö lähti heti käyntiin kunnan ja palokunnan välillä. Kunnalla oli myös oikeus valita kaksi edustajaa palokunnan johtokuntaan. Kunnan ja VPK:n välisestä sopimuksesta puhuttiin jo 1938.

Ensimmäisessä varsinaisessa syyskokouksessa vuonna 1936 valittiin myös ohjelmatoimikunta, minkä tehtävänä oli tilaisuuksien järjestäminen palokunnan taloudellisen tilanteen parantamiseksi omatoimisesti, varsinkin arpajaisia järjestettiin ahkerasti. Jo tässä vaiheessa katsottiin naisten mukanaolo välttämättömäksi, ohjelmatoimikuntaan valittiin toimeliaitten miesten, Klaus Jäspin, Eino Aurasen, Eino Vähäkylän ja Toivo Järvisen, lisäksi Ruth Kaivonen, Tyyni Mattila ja Anni Salonen.

Kokouksia pidettiin vuodessa useita. Ne kutsuttiin koolle muun muassa julkaisemalla ilmoitus silloisessa lehdessä: ”Kunnalliset Tiedot”.

Myöskin koulutukseen kiinnitettiin huomiota heti alusta lähtien. Palokunnalle päätettiin hankkia ”V.P.K. harjoitusohjesääntö tai tätä vastaavaa kirjallisuutta”. Vuonna 1938 palokunnan päälliköksi valittu kanttori A. Kokkonen veloitettiin suorittamaan ”Palopäällyskoulu”, joka kesti kaksi viikkoa. Hän olisi ollut halukas osallistumaan vielä viikon lisäkoulutukseen, mutta johtokunta katsoi kahden viikon koulutuksen olevan riittävän ”varsinkin, kun V.P.K. ainakin näin alkuaikoina on vähissä varoissa”. Harjoituksia ryhdyttiin pitämään maaliskuusta 1938 alkaen torstai-iltaisain ”kunnan huoneen luona”. Kyseessä oli siis Toikulman tunnettu rakennus Lemun kirkon lähellä.

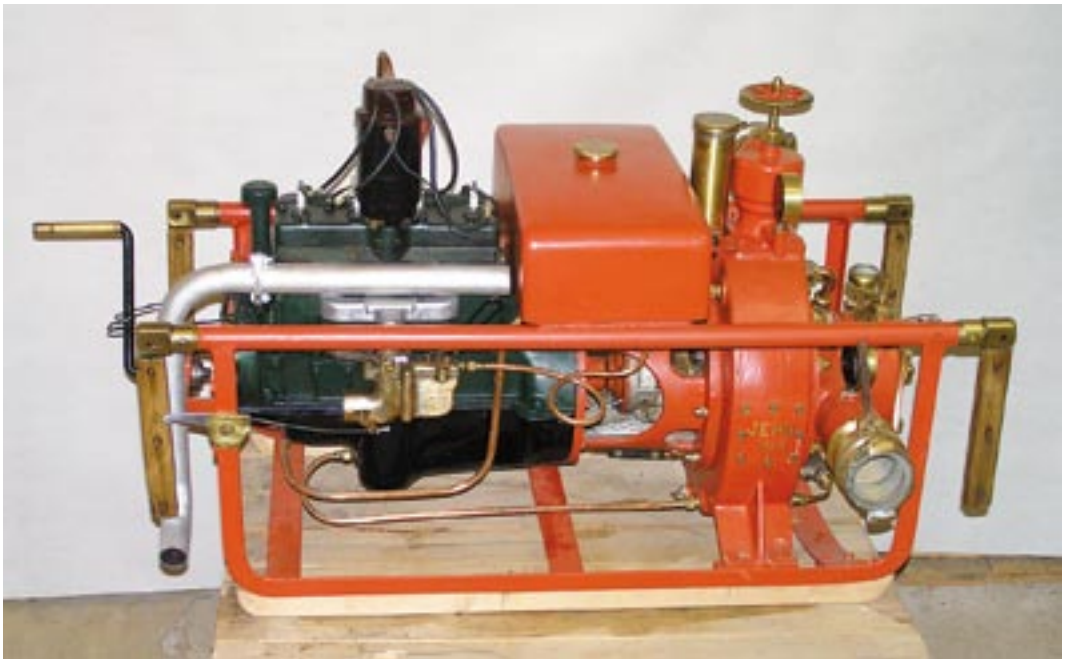
Vuonna 1938 kiinnitettiin jo huomiota hälytysjärjestelmään, ”V.P.K. Palohälytys suunnitelmaa laatimaan valittiin V.P.K. päällikkö, johtokunnan puheen-

johtaja ja sihteeri”. Maaliskuussa -40 pitäjä jaettiin kuuteen sammutuspiiriin: Nyytäinen, Seijainen, Suottio, Tenhola, Monnoinen ja kirkon piiri. Kuhunkin piiriin valittiin oma sammutuspäällikkönsä ja heille varamiehet.

Palokalusto oli alkuaikoina varsin olematonta. Johtokunta päättikin jo ensimmäisessä kokouksessaan anoa rahallista avustusta Maskun sekä Mynämäen Palovakuutusyhdistyksiltä ja Lemun kunnalta ”sammutus ym välineiden hankkimista varten”. Ensimmäiseksi hankittiin 2 kpl 15 m pituisia ja 1 kpl 10 m pituisia yhteensä 40 m sammutusletkua. Palotikkaat, käsiruisku ja muunnosliitin kuuluivat myös ensimmäisiin hankintoihin. A. Kokkonen velvoitettiin palopäällystökoululta kysymään ohjeita hankintoihin.

Moottoriruiskun hankinnasta keskusteltiin pitkään ja hartaasti, puolesta ja vastaan. Näin pienessä kunnassa siitä saatava hyöty arveltiin kyseenalaiseksi. Tilanne muuttui, kun kurssilla oppia saanut A. Kokkonen kokouksessa 20.3.1938 painotti asian tärkeyttä. Pöytäkirjaan kirjattiin: ”Pohdittiin moottoriruiskun ostoa ja A. Kokkonen nimenomaisesta painostuksesta se havaittiin välttämättömäksi. Päätettiin kerätä rahaa välineiden hankkimista varten...” Varoja tarkoitukseen anottiin muun muassa Kallelan tilan hoitokunnalta, palovakuutusyhtiö Samolta, Auralta, Maskun paloapuyhtiöltä ja Osuuskassalta sekä Maalaisten paloapuyhtiöltä Helsingistä. Ruiskun rahoittamiseksi järjestettiin myös keräys, joka valittujen henkilöiden piti ”toimittaa kuukauden ajalla valmiiksi. Pääsiäiseen mennessä.”

Lopullinen johtokunnan päätös moottoriruiskun hankkimisesta tehtiin vasta huhtikuussa 1939, samalla päätettiin pyytää kunnalta takausta letkujen hank-

Lemun ensimmäinen moottoriruisku Jehu n:o 5 vuodelta 1939 veteraaniosaston täydellisesti entisöimänä. Kuva: Jaakko Aaltonen.

kimiseen. Tämä ensimmäinen moottoriruisku, kannettava Jehu n:o 5, ostettiin Helsingistä O.Y. Masalin ja Kumpp. tehtaalta. Ruisku kulki loppumatkan Turusta Lemuun linja-auton takana, ja perimätiedon mukaan Jehu matkaili hie-
man aiottua enemmänkin. Anderssonin linja-auton kuski nimittäin unohti jättää
ruiskun Lemun keskusta, ja palokuntalaiset saivat hakea odotetun laitteensa
Vastilan tienhaarasta ojanpenkalta. Kuski eli Andersson itse oli jättänyt rahtinsa
sinne sen muistettuaan. 180-kiloisen ruiskun nostaminen pois auton takaa lie-
nee ollut melkoinen urakka.

Hankittu kalusto haluttiin tietysti pitää kunnossa ja järjestyksessä, niinpä vuo-
sikokouksessa 1944 perustettiin kalustonhoitajan toimi. Ensimmäiseksi kalus-
tonhoitajaksi valittiin Verner Seppälä.

Vuonna 1939 Lemussa keskusteltiin seurantaloon rakentamisesta. Palokuntaa-
kin pyydettiin osallistumaan kustannuksiin. Johtokunta päättikin huhtikuussa
pitämässään kokouksessa olla mukana ”10 000 markalla, mutta jos on välttämä-
töntä enemmänkin, enintään 15 000:-”. Yrjö Ylikylä ja Klaus Jäspi valtuutettiin
edustamaan VPK:ta seurantaloon perustavassa kokouksessa.

3. Toimintavuodet 1945-1955

3.1 Toiminta

Sotien ja niitä seuranneina jälleenrakentamisen aikoina hoidettiin kaikki vält-
tämätön palokunnassakin, kuten vuosikokoukset sekä kaluston kunnossapito ja
täydennykset. Muuten toimintaa pidettiin varsinkin sotavuosina yllä matalalla
profiililla. Toivo Järvinen tosin muistelee, että Turun palopäällikkö Ilmari Ju-
vakoski testasi pistokokeena lemulaisten sodanaikaista valmiutta joskus vuonna
1943 tai 1944. Hän antoi harjoitushälytyksen, mikä luonnollisesti pisti tunnolli-
set vapaapalokuntalaiset liikkeelle. Muutamakin isäntä oli ilmeisen aiheellisesti
tuohduksissaan, kun hälytys paljastui pelkäksi harjoitukseksi, olihan se vaatinut
raskaiden pumppujen punnertamista hevosen kyytiin ja tähdellisempien töiden
keskeyttämistä. Kaiken lisäksi ”siältä on tulos nii paljo ämmiä ja ämpäreit”, kuten
muuan isäntä liikekannallepanon tiivisti.

Toiminnan jälleen elvyttyä, aloitettiin harjoitusten pito kesäaikana kahdesti
kuukaudessa. Kokouksia pidettiin tarpeen mukaan, paitsi vuosikokoukset pidet-
tiin sääntöjen mukaan.

Iltamia pidettiin 1-3 kertaa vuodessa varojen hankkimiseksi eri kohteisiin.
Esimerkiksi Kallelan kylässä sijainneella seurojen lavalla pidettiin tanssi-illat
20.7.1946 varojen hankkimiseksi epäkuuntoon menneen ruiskun korjaukseen.
Nykyisen urheilutalon takamailla sijainneen lavan synnyssä vapaapalokunnalla
oli merkittävä osuus.

Varsinainen palokuntatoiminta asettui vakaisiin uomiin heti sodan jälkeen. Toivo Järvinen valittiin vuonna 1945 Lemun vpk:n päälliköksi ensimmäistä kertaa ja tuo pesti kesti sitten aina vuoteen 1973 saakka. Järvinen olikin helppo ja varma valinta, sillä hän oli toiminut sodan aikana vuosina 1939-1944 Turun vakinaisessa palokunnassa eli koulutusta ja kokemusta löytyi.

3.2 Palokunnalle paloasema

Palokunnan kalustohuoneen ja kokous- sekä kokoontumishuoneiden puuttumista pidettiin toimintaa huomattavasti hankaloittavana tekijänä. Jo huhtikuussa 1939 johtokunta päätti kokouksessaan ”anoa kunnalta että se rakentaisi huoneet jossa moottoriruisku voidaan säilyttää sekä letkuja kuivattaa”.

Vuosikokouksessa helmikuussa 1946 valittiin ”paloaseman rakennuslautakuntaan” P. Auranen, T. Järvinen, M. Heimo, Y. Ylikylä ja varalle K. Jäspi. Samassa kokouksessa päätettiin kääntyä kunnanvaltuuston puoleen anomuksen tekemiseksi sisäasiainministeriölle. K. Vilanderilta Mynämäestä tilattiin paloaseman piirustukset. Tontiksi ostettiin seurakunnalta 28.08.1947 päivätyllä kauppakirjalla n. 1730 m²:n määräalan ”Kirkkoherranvirkatalosta RN:o 1, Lemun pitäjän Pappilan kylässä”. Tätä kauppaa ei kuitenkaan Tuomiokapituli ja Kirkkohallitus hyväksyneet, joten kauppa raukesi.

Tilusvaihdolla seurakunnan kanssa kunta sai paloasemalle tontin keskeiseltä paikalta Lemua. Vuonna 1947 aloitettiin kahden auton tallin ja yläkerran asunnon käsittävän paloaseman rakentaminen. Työ tapahtui yhteistyössä Lemun Puhelinosuuskunnan kanssa yläkertaan tulevan puhelinkeskuksen vuoksi. Työ tehtiin paikkakunnan taitavien ammattimiesten toimesta. Rakentamiseen tarvittavat varat saatiin rakennusavustuksena valtiolta ja Lemun kunnalta, lahjoituksina sekä vuoden 1947 aikana järjestetyistä kolmista iltamista. Rakennus valmistui lopullisesti keväällä 1949. Paloaseman saaminen paransi merkittävästi sammutustointia Lemussa. Myöskin hälytysten antaminen nopeutui ja varmistui katolle asennetun palosireenin myötä.

4. Palokunnan vuosikymmenet 1955-1975

4.1 Toiminta

Nämä vuosikymmenet olivat Lemun VPK:lle ripeän kehityksen aikaa. Monipuolisen koulutuksen, saatujen ja hankittujen kokemusten sekä tarpeellisten kalustotäydennysten myötä palokunta nousi maamme parhaimpien vapaapalo-

Meeri Virtanen (toinen vasemmalta) oli Lemun viimeinen keskuksen hoitaja. Hän hoiti kahvipakettipalkalla sivutyönään myös paloaseman hälytys sireenin soiton vuoteen 1974 asti. Muut kuvassa vasemmalta Kunto Alin, Olavi Mattila, Alekski Saarinen, Ilmo Auranen, Paavo Auranen ja Toivo Järvinen. Kuva: VPK:n arkisto.

kuntien joukkoon, ainakin jos paremmuutta mitataan kilpailusuorituksin, varsinkin kun otamme huomioon kuntamme pienen asukasluvun.

Toimintaa rahoitettiin vuosittain toimitetulla viljankeräyksellä ja korvauksella, jota kunta maksoi sammutussopimuksen mukaan.

Paloaseman katolla olevan hälytys sireenin hoito kuului pitkään keskuksen hoitajille, joille ostettiin paketti kahvia korvaukseksi. Tämäkin toiminta perustui siis talkootyöhön. Vuonna 1974 talonmiehen, entisen puhelinkeskuksen hoitajien, siirtyessä eläkkeelle, katsottiin palo- ja pelastus ilmoituksen vastaanotto aiheelliseksi siirtää Turun palolaitokselle. Palon havaintaja soitti hälytyskeskukseen Turkuun – numeroon 005 - ja ilmoitti palon paikan ja laajuuden, Turusta käynnistettiin sireenit ja useimmiten yksityiskodeissa olevat ”palopuhelimet”. Aivan kivuttomasti siirto ei kyllä tapahtunut, sillä toimintakertomuksessa vuodelta 1975 kirjattiin, että ”vikahälytyksiä on luvattoman paljon johtuen päivystyksen siirtymisestä aluehälytyskeskukselle”.

Palokuntalaisten virkistäytymistäkään ei unohdettu, usean vuoden aikana järjestettiin kesällä saunailta ja vuodesta 1969 lähtien vuosittain puurojuhla urheiluseura Lemun Visan kanssa. Kyseisenä vuonnahan valmistui Lemun Urheilutalo.

4.2 Kalustohankinnat

Paloauton saamista pidettiin tarpeellisena jo vuoden 1948 vuosikokouksessa. Lokakuussa ostettiin Lemun Osuuskaupalta kuorma-auto, malliltaan Ford T 249, tämä toimikin ainoana auton aina vuoteen 1955 saakka. Varsinainen paloauto tämä Ford ei ollut, vaan kuorma-auto, joka oli varustettu palokalustolla. Keväällä 1955 päätettiin ostaa ”pienempi esim. Land Rover merkinen paloauto, joka olisi sopiva ja nopea juuri heikkokuntoisilla teillä”. Touko-kesäkuun vaihteessa vuonna 1956 tällainen auto haettiin Helsingistä. Tähän paloautoon hankittiin samaan aikaan myös peräkärret, jotka palvelivat sittemmin valaisinkaluston kuljetuksessa. Tämän paloauton saamisen myötä parani palotoimi Lemussa huomattavasti.

Vanha moottoriruisku oli usein osoittautunut epäluotettavaksi ja niin alettiin suunnitella uuden ruiskun hankintaa. Keväällä 1959 pidetyssä vuosikokouksessa päätettiin yksimielisesti ostaa ilmajäähdytteisellä moottorilla toimiva ruisku ja varusteiksi lisää 2 suihkuputkea, jakoliitin ja letkua. Tämä noin 500 000 markan kauppa rahoitettiin Palosuojelurahaston avustuksella, vilja- ja rahakeräyksellä sekä lainalla. Tämä ESA-20 –pumppu oli käytössä vielä 80-luvulla asennettuna paloauton sammutusvarusteiksi, nytemmin sitä on entisöity veteraaniosaston voimin.

ESA-20 aloitti tavallaan uuden aikakauden Lemun VPK:n toiminnassa. Miehet alkoivat osallistua kilpailuihin, joita oli parhaimmillaan/pahimmillaan joka toinen viikko. Kilpailuissa tuli menestystä ja ne toimivat hyvänä opastuksena sammuttamisen saloihin, kun oikeita sammutustehtäviä oli verraten harvoin.

Myös ensimmäiset palomiespuvut hankittiin 23:lle miehelle samaisena vuonna 1959 Veikko Vuoriolta Mynämäestä. Palokunta rahoitti puolet puvun hinnasta sekä paidan ja lakin viljaneräysrahoilla. 5000 markkaa eli puolet puvun hinnasta maksoi kukin palokuntalainen itse.

Lemun VPK kutsuttiin ylimääräiseen kokoukseen 24.2.1961 neuvottelemaan ja päättämään uuden paloauton hankinnasta. Tämä katsottiin ajankohtaiseksi, koska palokunnan vanhin auto, Lemun Osuuskaupalta aikanaan ostettu kuorma-auto, oli jo niin huonokuntoinen ja epävarma, ettei siitä korjaamallaakaan saatu tarkoitustaan vastaavaa. Uudessa autossa tuli ehdottomasti olla 1500 litran vesisäiliö ja sen tuli olla nelivetoinen. Esiteltiin eri vaihtoehtoja, joista päätettiin valita Palometalli Oy:n tarjous Bedford RLH23 alustalle tehdystä paloautosta kalustoineen. Paloauto saatiin käyttöön tammikuussa, ja se palveli uskollisesti aina vuoteen 1995 asti.

Vuonna 1972 hankittiin käytetty Bedford kuorma-auto, joka talkootyönä muutettiin säiliöautoksi, pelkästään veden kuljetukseen, siihen ei asennettu pumppua lainkaan.

5. Lemun VPK:n 5. vuosikymmen 1975-1985

5.1 Toiminta

Toiminta jatkui edelleen vilkkaana, innokkaita palokuntalaisia kävi harjoitus- ja teoriailloissa noin 50, josta noin puolet kuului poikaosastoon. Toiminta jatkui vilkkaana, mistä mainittakoon varsin todentuntuinen harjoitus keväällä -76 Lemun Urheilutalon luona Nousiaisten Seudun Palokunnille. Linja-auton ja säiliöauton yhteentörmäys lavastettiin, näin päästiin harjoittelemaan pelastamista, öljyntorjuntaa, palosammutusta ja liikenteen ohjausta.

1970-luvun alkupuolella hankittu säiliöauto sijoitettiin paloaseman talliin Land Roverin paikalle, tälle vuokrattiin kunnantalon autotalli. Vuonna 1974 todettiin paloaseman laajentaminen välttämättömäksi. Rakennuksen kalustotilaan oli laitettu vuonna 1958 koksilla toimiva keskuslämmitys, yläkerran asunto lämmitettiin puilla vuoteen 1963 saakka, jolloin asennettiin öljykeskuslämmitys koko taloon. Laajennusosa, yhden auton talli, varasto sekä sosiaalitulat, valmistuivatkin jo vuonna 1975. Palokunnan hermokeskus, kiinteä radiopuhelinasema, saatiin nyt myös sijoitettua asianmukaisesti paloasemalle. Paloaseman kiinteällä sekä autojen radioilla voitiin pitää yhteyttä aluekeskukseen, keskenään sekä myös kannettaviin radiopuhelimiin.

Paloaseman uudet tilat olivat osaltaan Lemun vpk:n vastaus ajan eli 70-luvun puolivälin uusiin haasteisiin. Uusi laki palo- ja pelastustoimesta toi nimittäin palokunnille uusia vastuita ja vaatimuksia. Sammutustyön lisäksi palokunnille osoitettiin laissa räjähdysonnettomuudet, öljyvahingot, sortumat, liikenneonnettomuudet, kaasu- ja nestevuodot, rankkasateen tai tulvan tai näihin verrattavan onnettomuuden tai luonnontapahtuman johdosta uhrien pelastamiseksi ja aiheutuvien vahinkojen tai ilmenevän vaaran torjunta. Laissa edellytettiin myös, että palokunnalla oli oltava joka hetki ainakin kolmen hengen lähtövalmius, myös kesälomien aikana ja viikonloppuisin.

Uudet palo- ja pelastustoimen haasteet näkyivät myös kasvavina vaatimuksina kuntien suuntaan. Lemun kunta maksoi vielä 70-luvulla palkan sivutoimiselle palopäällikölle. Vuoden 1981 alusta lähtien kyseisestä palopäällikön toimesta tuli Maskun, Lemun ja Askaisten kuntien yhteinen virka ja samalla työnkuva tarkennettiin niin, että entisestä virasta erotettiin palotarkastajan virka. Molemissa viroissa toimivat Lemun vpk:ssa oppinsa ammentaneet nimet; palopäällikönä Jouni Laine ja palotarkastajana Mikko Auranen.

Vuonna 1981 tehtiin myös sopimus uraauurtavasta kuntayhteistyöstä palo- ja pelastustoimessa. Askainen, Lemu, Masku, Mietoinen, Mynämäki, Rusko ja Vahto sopivat nimittäin kuntien palopäällystön yhteistyöstä. Käytännössä siis

sopimuskuntien virkasuhteessa oleva palopäällystö osallistui palopäällystön varallaoloon. Tämä sopimus oli paikallisille sopimuspalokunnillekin tärkeä edistysaskel, koska viranhaltija oli aina tavoitettavissa. Sopimusta täydennettiin myöhemmin Nousiaisten ja Velkuan tullessa mukaan.

1980-luvun alussa heräsi ajatus oman pienoislipun saamiseksi palokunnalle, niinpä alustavan suunnittelun jälkeen lopullisen ulkoasun pöytästandaarille antoi vuonna 1982 taiteilija Lennart Heinoja.

5.2 Kalustohankinnat

Yli kaksikymmentä vuotta vanhan Land Roverin katsottiin olevan liian hidaskulkuisen hätätilanteissa ja muutenkin aikansa palvelut, niinpä vuonna 1977 se päätettiin myydä ja tilalle hankittiin Bedford –pakettiauto, mikä jälleen talkootyönä varustettiin pelastusautoksi. Talkootunteja tähän muutokseen tarvittiin peräti 250. Keväällä 1978 auto otettiin virallisesti vastaan juhlatilaisuudessa, missä olivat läsnä kunnanvaltuuston ja –hallituksen jäsenet sekä koko talkooväki. Tässä tilaisuudessa palokunta vastaanotti myös Paltor-automatic moottoriruiskun sekä Osuuspankilta lahjoituksena saadut kilpailuhaalarit.

Vuosikymmenen vaihteessa todettiin säiliöauton vesitilan olevan riittämättömän, niinpä ryhdyttiin suunnittelemaan uuden säiliöauton ostoa. Kesän kynnyksellä 1980 ostettiin vuoden 1973 vuosimallia oleva Sisu, jota oli aikaisemmin käytetty öljyn kuljetukseen. Palokunnan ensimmäisen moottoriruiskun, Jehu N:o 5:n, pumppuosa asennettiin tähän autoon sekä muutenkin talkootyönä kunnostamalla ja varustamalla siitä saatiin ajanmukainen säiliöpaloauto.

5.3 50-vuotiaasta VPK-toimintaa juhlistamassa

Lemun VPK juhli 50-vuotistaivaltaan näyttävästi 16.11.1985. Palokuntalaiset aloittivat päivän vieton laskemassa seppeleen sankarihaudoilla, minkä jälkeen alkoi onnittelujen vastaanotto Urheilutalolla. Juhlapuheiden ja muun ohjelman ohessa juhliiva VPK muisti tilaisuudessa edelleen elossa olleita 11 perustajajäsentään viireillä. Paloaseman edessä vastaanotettiin myös näyttävä 15 ajoneuvon ohimarssi

Suomen palontorjuntaliiton järjestöpäällikkö Pekka Saunamäki piti 50-vuotisjuhlien juhlapuheen, jota kannattaa siteerata tässä yhteydessä, sillä siinä tiivistyi monia Lemunkin vpk:n kokemuksia viiden vuosikymmenen ajalta. Hän muistutti, että noin 230 kunnassa VPK oli edelleen kunnan ainoa palokunta eli vapaaehtoisella palokuntatoiminnalla on vakiintunut ja tärkeä asema maamme palo- ja pelastustoiminnassa. Harvaanasutussa maassa ja etenkin pienissä kunnissa vapaaehtoinen toiminta on käytännössä ainoa mahdollinen tapa huolehtia sammutus- ja pelastustoimista järkevin kustannuksin.

Saunamäen mukaan sammutusyksikköjen työ ei ollut vuosikymmenten aikana olennaisesti muuttunut. Perustehtävänä on edelleen pelastaa vaarassa olevat ihmiset, suojata palavan kohteen ympäristöä ja rajoittaa tulipaloa, milloin sen sammuttaminen ei ole mahdollista sekä sammuttaa tulipalo. Perusfilosofiaan on

Lemun VPK:n 50-vuotisjuhlien näyttävä 15 ajoneuvon ohimarssi, kärjessä kolme Lemun VPK:n autoa. Vastaanottokomiteassa oli oman VPK-väen ohella mm. Suomen palontorjuntaliiton järjestöpäällikkö Pekka Saunamäki ja Lemun kunnan edustajina kunnanjohtaja Hannu Kilpeläinen sekä valtuuston pj Aulis Heininen ja hallituksen pj Arto Koskinen. Kuva: VPK:n arkisto.

kuitenkin elävä elämä tuonut pieniä muutoksia; rakennuspalojen osuus kaikista hälytyksistä on vuosien mittaan vähentynyt ja työtä ovat lisänneet etenkin liikenneonnettomuudet sekä virrehälytykset. Näin oli pitkälti myös Lemussa.

6. VPK kohti uutta vuosituhatta 1985-2000

6.1 Toiminta

1980-luvun Lemu oli melkoisen toisennäköinen toimintaympäristö vapaapalokunnalle kuin se maalaispitäjä, jossa toiminta alkoi 1930-luvulla. 1970-luvun lopulla alkanut muuttoliike oli kääntänyt laskussa olleen asukasluvun vähitellen nousuun, joten potentiaalisia palokuntalaisiakin oli entistä enemmän. Toisaalta muualta muuttaneet eivät välttämättä aina osanneet mieltää vapaapalokuntatoimintaa yhtenä harrastusmuotona. Tämä lienee ollut osaltaan synnä esimerkiksi siihen, että 1980-luvun lopulla vpk:n nuorisotyössä oli hetken suoranaisten puute uuden sukupolven palokuntalaisista.

Modernissa Lemussa myös elinkeinorakenteen muutos aiheutti käytännön seurauksia. Takavuosien maatilavaltaisessa Lemussa nuoret miehet jatkoivat usein oman tilan pitoa, nyttemmin yhä useamman tie vei muualle opiskelemaan ja lopulta myös töihin Lemun ulkopuolelle. Monien muualta muuttaneiden työpaikat olivat jo valmiiksi kaupungeissa. Tilanne heijastui palokuntatyöhön muun muassa siten, että hälytyksen tullessa paikalle pääsevien sammutusmiesten määrä oli lievä kysymysmerkki. Osa saattoi olla töissä esimerkiksi Turussa tai Raisiossa eikä sieltä niin vain päästy sammutustoimiin. Maatalouden harjoittajan oli ainakin teoriassa helpompi jättää traktori pellolle ja rientää velvollisuuksien kutsuessa.

Haasteet on kuitenkin tehty voitettaviksi ja Lemun vpk:ssa on onnistuttu sukupolven vaihdoksissa. Aktiivien niminä on vilahdellut vanhoja lemulaisia sukua ja toisaalta 80-luvulta lähtien mukaan saatiin yhä useammin muulta paikkakunnalle muuttaneita, sekä nuorisoa että aikuisia. Miehistövajauksen uhka on kuitenkin pienissä kunnissa aina olemassa ja varsinkin 90-luvulla asiasta keskusteltiin lehtien palstoilla melko paljon, Lemun VPK esittäytyi asian yhteydessä jopa Helsingin Sanomissa vuonna 1997.

Vanha paloasema oli käynyt ahtaaksi, kun paloautoja oli kolme. Aseman kylkeen oli valmistunut vuonna 1975 ”elintasiipi”, joka sisälsi yhden auton tallin sekä sosiaali- ja varastotilat. Tämäkään ei ratkaissut kokonaan kaluston säilytysongelmia. Tilanpuute muuttui akuutiksi uuden sammutusauton myötä vuonna 1995; säiliöautoa säilytettiin parisen vuotta milloin missäkin. Lentävänä lauseena tuolloin heiteltiinkin, että ”paikalle saapuivat sekä Lemun VPK että Anttalaisen/Nyynäisten VPK” – riippuen siitä, mistä suunnasta säiliöauto sattui sillä kertaa tulemaan.

Paloasemalle tarvittiin siis lisää tilaa ja vanhojakin tiloja oli syytä peruskorjata. Näin Lemun kunnassa myös päätettiin tehdä, ja vuoden 1997 marraskuussa pidettiin uuden laajennusosan vihkiäiset. Paloaseman uuteen osaan rakennettiin 359 neliötä, jotka tulivat kalustohallin, sammutusvälinetilojen ja väestönsuojelun johtokeskuksen käyttöön. Remontoituihin 216 neliöön eli vanhoihin tiloihin sijoitettiin kuntosali ja toimistotiloja. Autot saatiin taas kaikki paloaseman suojiin ja kaiken lisäksi kuntakin sai kunnanvirastolle lisää tiloja, kun sosiaalisihteeri ja kanslisti muuttivat paloaseman yläkertaan, jossa tekninen toimisto oli jo aiemmin toiminut.

Arkkitehti Eero Leinosen suunnitteleman rakennuksen pääurakoitsijana oli Pertti Suvanto. Paloaseman laajennus ja peruskorjaus kustansivat yhteensä noin 2,8 miljoonaa markkaa (reilut 460 000 euroa), mikä oli pienen Lemun kunnan budjetissa melkoinen menoerä. Kunnanhallituksen tuolloinen puheenjohtaja Kalevi Salokangas laskeskeli summan olleen noin 10 % kunnan koko budjetista vuosina 1996 ja 1997. Kunta sai kuitenkin Palosuojelurahastolta avustusta rakennusprojektinsa noin 950 000 markkaa ja myös läänin liikuntalautakunta osallistui kuluihin hieman, paransihan kuntosali myös kunnan liikuntapalveluita.

Lopputulokseen olivat palokuntalaisten ohella muutkin tyytyväisiä. Kalevi Salokangas tiivisti: ”Hankkeessa kohtaavat uusi ja vanha arkkitehtuuri toisensa onnistuneella tavalla”, samaten kunnan uusi toimintakeskus... ”on myös kun-

nallisen itsehallinnon muistomerkki Suomen 80-vuotisesta itsenäisyystaipaleesta”. Uudet tilat tuli valtiovallan puolesta vihkimään tuolloinen sisäministeri Jan-Erik Enestam.

6.2 Kalustohankinnat

Sisäasiain ministeriön selvityksen mukaan Suomen ensilähdön valmiudessa olleiden sammutusautojen keski-ikä oli 1990-luvun puolivälin tienoilla yli 15 vuotta, osalla palokunnista oli käytössä jopa yli 30-vuotiaita paloautoja. Lemun VPK kuului valitettavasti jälkimmäiseen kategoriaan.

VPK oli saanut pitkään tulla toimeen samalla ajan patinoimalla Bedfordilla. Nelivetoista sammutusautoa olikin jo 80-luvun puolivälistä lähtien katsottu sillä silmällä, olihan se toiminut palokunnan sammutusautona vuodesta 1962. Ongelmia aiheutti muun muassa hitaus ja epäkäytännöllisyys: kalusto oli esimerkiksi kokonaisuudessaan yhden oven takana, samassa tilassa miehistön kanssa. Uuden auton hankinta sai kuitenkin aina väistyä muiden hankkeiden tieltä. Lopulta vuonna 1995 VPK sai kuitenkin 60-vuotisjuhliensa kunniaksi uuden ajanmukaisen sammutusauton, vanha LE 11 sai siirtyä täysin palvelleena eläkkeelle. VPK:n hallitus oli perustanut vuoden 1994 lopussa komitean miettimään uuden auton hankintaa ja keväällä 1995 VPK päätti yksituumaisesti esittää kunnanhallitukselle Sisu-merkkisen sammutusauton hankintaa.

Uusi Sisu saatiin käyttöön marraskuussa 1995. Modernissa paloautossa oli monia parannuksia edelliseen verrattuna; työturvallisuuden kannalta ehkä keskeisimpänä se, että miehistö ja kalusto pidettiin nyt eri tilassa. Samaten kalusto oli sijoitettuna useampien ovien taakse, mikä luonnollisesti nopeutti sammutus toimien aloittamista. Suuri etu edelliseen autoon verrattuna oli myös siinä, että Sisusta itsestään saatiin sähkö, enää ei tarvittu perävaunussa erikseen kuljetettavaa aggregaattia. Miehistötilaan mahtui kuljettajan ja esimiehen lisäksi neljä sammutusmiestä. Normaalisti poiketen autossa oli peräti 4000 litran vesisäiliö.

Kun kaluston uusimisessa oltiin päästy vauhtiin, alkoi suunnitelmissa välkkyä myös ajatus uudesta miehistönkuljetusautosta. Vuonna 1978 huikeiden muutostalkoiden jälkeen LE15 -pelastusautoksi käyttöön otettu Bedford pakettiauto alkoi tulla tiensä päähän. Uuden auton hankinta konkretisoitui vuonna 1998; nyt siis tarvetta ei ollut enää erikoisvarustelulle, vaan etsinnässä oli perinteinen miehistönkuljetusauto. Pelastuskalusto oli LE11 –sammutusautossa.

VPK lähetti seitsemän tarjouspyyntöä ja tarkennusten ja lukuisten palaverien jälkeen valinta osui Stockmann Auton tarjoamaan Ford Transitiin. Auton korityöt ja varustelut teetettiin Raision Korimuutos Oy:ssä. Palosuojelurahastolta saatiin osa auton kustannuksista eli noin 93 000 markkaa (noin 15 500 euroa) avustuksena, kokonaisuudessaan ollessa noin 198 000 markkaa (noin 33 000 euroa). Ja kun selkänahalla palokuntahommia tehdään, kirjattiin 2.9.1998 pidetyssä hallituksen kokouksessa: ”Päätettiin ottaa lainaa 70 000 mk (laina-aika 1 vuosi) uuden miehistönkuljetusauton hankkimista varten. Takaajina toimivat hallituksen jäsenet henkilökohtaisesti”. Transit eli LE 17 palveli palokuntaa uskollisesti kymmenkunta vuotta.

7. Uuden vuosituhannen mullistukset – Lemun VPK 2000-2010

7.1 Toiminta

Lemun VPK osallistui millennium-juhliin eli uuden vuosituhannen vastaanottoon Lemussa varsin konkreettisesti. Kyseisen juhlapäivän ilotulitus oli nimittäin palokunnan harteilla. Homma sujui ilmeisen hyvin, sillä Lemun urheilukentällä juhlistettiin Suomen 90-vuotista taivalta vuonna 2007 myös VPK:n lähettämällä raketeilla.

Uusi vuosituhhat toi monenlaista uutta mietittävää ja opittavaa Lemun VPK:lle, kuten Suomen muillekin vapaapalokunnille – ja vakinaisille palokunnille. Vihiä tulevista uudistuksista VPK sai jo vuoden 2000 aikana, kun kunnan palopäällikkö Jouni Laine valaisi syyskokousväkeä virkamiestasolla valmisteilla olleesta aluepalokuntajärjestelmästä. Kovin vähän tietoa tosin oli vielä tarjolla.

Alueen kuntien päällikköpäivystysrenkaassa olevat palokunnat olivat puolestaan käynnistämässä hallinnon kehittämisprojektin, jossa kunkin kunnan palotoimen johto erikoistuisi yhdelle osa-alueelle ja tarjoaisi sitten osaamistaan ja koulutusta muille renkaan palokunnille. Lisäksi alueen palokunnat olivat reagoineet valmisteilla olleeseen valtionhallinnon suunnitelmaan perustamalla edunvalvontaryhmän, jonka puheenjohtaja oli Olli Lehtisalo Maskusta.

Lemun VPK:n päällikön Peter Aaltosen mukaan uhkana oli, että valtakunnan tasolla pyritään nostamaan vaatimustasoa niin, että vapaaehtoisvoimin ei enää pystytä täyttämään kelpoisuustasoa. Lemun VPK:ssa haluttiin olla vaikuttamassa asioihin isommissakin ympyröissä ja niinpä VPK lähetti edustajansa Suomen Sopimuspalokuntien Liitto ry:n perustavaan kokoukseen 4.2.2001.

Vuonna 2001 solmittiin uudistusta odotellessa uusi palokuntasopimus Lemun kunnan ja Lemun VPK:n välille, edellinen oli vuodelta 1984. Sopimuksessa määriteltiin muun muassa seuraavat asiat:

Lähtövalmius: Ensimmäisessä lähdössä LE 11 on liikkeellä alle 5 minuutissa vahvuudella 1 +3 henkilöä ja LE 14 alle 10 minuutissa vahvuudella 1 +2 henkilöä.

Hälyttäminen: Päivystyksessä oleva henkilöstö hälytetään puhekutsulla, varalla oleva henkilöhakulaitteella ja varmistetaan GSM-tekstiviestillä. Muu henkilöstö, kuten esimerkiksi naisosasto muonitustehtäviin, hälytetään puhelimella tai tekstiviestillä.

<i>Palokunnan hälytysosaston tavoitevahvuus on:</i>	
<i>Päälliköitä</i>	<i>3</i>
<i>Yksikönjohtajia</i>	<i>2</i>
<i>Vanhempia sammutusmiehiä</i>	<i>8</i>
<i>Sammutusmiehiä</i>	<i>6</i>
<i>Yhteensä</i>	<i>19</i>

*Edellä mainituista henkilöistä on savusukeltajia oltava vähintään 8
Hälytysosaston jäsenillä tulee olla sisäasiainministeriön asetuksen mukainen kelpoisuus.*

Palokunta huolehtii hälytysosaston sisäisen koulutuksen järjestämisestä hyväksytyyn koulutussuunnitelman mukaisesti. Kunta huolehtii kustannuksellaan hälytysosastoon kuuluvan miehistön kelpoisuusehtojen edellyttämästä peruskoulutuksesta edellä mainitun tavoitevahvuuden edellyttämässä laajuudessa.

Valtion järjestämään palokunnan päällystön peruskoulutukseen osallistumisesta aiheutuvista kustannuksista vastaa kunta.

Kunta hankkii palokunnan kaluston ja varusteet. Palokunta hankkii itse toimisto-, nuoriso- ja naisosaston tarvitsemat varusteet ja kaluston.

Kunta suorittaa palokunnalle tämän sopimuksen mukaisten tehtävien hoitamisesta käyttökustannusten korvausta 40 000 mk vuodessa sekä lisäksi 900 mk hälytys. Korvauksia ja palkkioita korotetaan vuosittain 3 %, jollei yhteisesti toisin sovita.

Palokunnan hälytysosaston jäsenten terveydentilan seurannasta on sovittu seuraavaa: Palokunta huolehtii, että terveystarkastukset tehdään ennen savusukelluskurssille osallistumista. Lääkärintarkastuksen tulee sisältää fyysisen työkyvyn määrittäminen. Alle 40 v tarkastus uusitaan viiden vuoden välein ja yli 40 v kolmen vuoden välein. Hälytysosaston sille henkilöstölle, joka on suorittanut palokunnan ensiapukurssin, annetaan hepattiitrokotus.

Vuoden 2004 alussa pitkään valmisteltu pelastustoimen aluejako sitten toteutui. Lemu liitettiin osaksi Varsinais-Suomen aluepelastuslaitosta, jonka keskuspaikana on Turku. Samassa yhteydessä palokuntasopimuksen velvoitteet siirtyivät kunnalta aluepelastuslaitokselle. Kaluston omistus siirtyi samalla ALPE:lle.

Suhtautuminen aluepelastuslaitosuudistukseen oli ristiriitaista. Toisten mielestä Lemun VPK:n kiinteä yhteistyö naapurikuntien vapaapalokuntien kanssa oli todistanut toimivuutensa eikä uudistuksella nähty olevan olennaista lisäarvoa. Myös vaatimukset esimerkiksi palomiesten kunnan osalta saattoivat tuntua kohtuuttomilta; ”kaikkien ei tarvitse olla savusukeltajia”. Toisten mielestä kyse oli askeleesta juuri oikeaan suuntaan toiminnan resurssien turvaamiseksi jatkosakin. Joka tapauksessa kyse oli valtakunnallisesta uudistuksesta, joka vietiin läpi kaikkialla.

Käytännössä työt ainakin lisääntyivät nopeasti Lemun VPK:ssa. Hälytysalue laajeni; joskus jopa VPK oli itse epä tietoinen toimialueensa rajoista, kun niitä oli Turun suunnassa määritelty uudelleen. Kerran Lemun VPK:lle osoitettiin esimerkiksi tehtävä eräällä Maskuun kuuluvalla saarella eikä Lemun VPK:n kalustoon kuulunut edes venettä.

Uuden järjestelmän mukaisesti kaikkiin vähänkin isompiin avuntarpeisiin lähti sammutusyksikkö ainakin kahdelta, joskus jopa neljältä asemalta. Hälytysten määrä kasvoi vuosina 2005 ja 2006 ennätyslukemiin, osin määrä meni epäilemättä aluepelastuslaitoksen alkuharjoittelun piikkiin; aina ei oikeasti olisi Lemun VPK:ta tarvittu. Onnettomuuspaikalla oli sitten joskus hiukan liikaakin pelastajia. Mutta ehkä parempi näin kuin liian vähän.

Myös paperityön määrä kasvoi: kunnan palopäällikkö poistui uudistuksen myötä ja hallinnolliset työt siirtyivät varsin pitkälti VPK:n hallituksen tehtäväksi. Samoin palopäällikkö oli yleensä ensimmäisenä onnettomuuspaikalla johtamassa tilannetta, mutta nyt vastuu siirtyi yksikönjohtajan harteille. Uudistuksiin kuitenkin totuttiin pienen harjoittelun jälkeen ja nähtävästi myös aluepelastuslaitoksessa ymmärrettiin pienen VPK:n näkemyksiä.

7.2 Kalustoa ja rakennuksia

Lemun VPK:n varusteet olivat aina hyvää tasoa, vaikka auto-osastolla joskus hie man vanhalla kalustolla oltiinkin liikenteessä. Myös hälytysjärjestelmä oli toimiva sekä teknisesti että kuntien yhteistyön vuoksi; yhdeksällä kunnan palokunnilla oli käytössä päivystävä viranhaltija 24/7.

2000-luvulla muutoksia tuli sekä uuteen alueelliseen järjestelmään siirtymisestä että muutenkin. VPK:n sireenihälytykset esimerkiksi poistuivat lemulaisesta äänimaisemasta vuonna 2001, henkilöstö sai tämän jälkeen hälytykset suoraan matkapuhelimiinsa ja hakulaitteisiinsa.

Monta vuotta valmisteilla ollut VIRVE-järjestelmään siirtyminen toteutui Lemussa puolestaan vuonna 2004. VIRVE-verkkoa oli aloitettu suunnittelemaan jo 1990-luvulla, kun todettiin, että viranomaisilla pitäisi olla oma valtakunnallinen, luotettava ja suojattu radioverkko. Vuonna 1998 tuon verkon rakentaminen aloitettiin ja se valmistui vuonna 2002, ollen samalla maailman ensimmäinen kokonaisen maan kattava viranomaisten käytössä oleva radioverkko. Käytännössä siis Lemun VPK:n eli alueellisen pelastuslaitoksen kanssa saman verkon käyttäjiä ovat esimerkiksi poliisi, tulli, rajavartiolaitos ja puolustusvoimat.

Palokunta ilmoitti kunnalle keväällä 2000 halukkuudestaan kunnostaa kunnantalon vanha sauna talkootyönä, mikäli kunta hankkii tarvittavan materiaalin ja kunnan rakennusmestari Lautakoski on käytettävissä työn suunnittelussa ja valvonnassa. Tämä sopi kunnalle ja kunnantalon saunan remonttia tehtiinkin sitten 2001-2003, lopputuloksena täydellisesti läpikäytyt tilat ja lukematon määrä talkootunteja. Saunatilat olivat merkittävä parannus vapaapalokuntalaisten sosiaalituloihin ja viihtyvyyteen.

Vuoden 2002 kesällä palokunnalla oli koeajettavana vuosimallin -91 Sisu säiliöauto. Hintapyyntöä katsottiin kuitenkin olevan sen verran korkean auton

Lemun VPK:n käytössä oleva kalusto vuonna 2010: säiliöauto LE13 Scania, sammutusauto LE11 Sisu ja miehistöauto LE17 Mercedes. Kuva: Valtteri Arvonen.

kuntoon nähden, että Sisua ei hankittu. Lemun VPK osti kuitenkin samana vuonna Kaksikerran VPK:lta kolarivaurioituneen Volvo F7 –paloauton Turun Palolaitoksella hintaan 3400 euroa. Autossa oli hydraulikäyttöinen palopumppu, jonka VPK irrotti. Auto itse myytiin eteenpäin Koivulan autohajottamolle. Palopumppu ja pumpun hydraulinen käyttöjärjestelmä ohjauspaneelieineen jäivät siis Lemun VPK:lle, tosin ne jatkoivat sittemmin matkaa Liedon VPK:n käyttöön.

Vuoden 2006 syksyllä kävi selväksi, että Lemun vanha Sisu-säiliöauto menee ALPE:lle ja että tilalle saadaan kierrätyksen kautta jonkin toisen VPK:n vanha säiliöauto. Kyseessä oli sitten Someron VPK:n Scania, jonka saapuminen Lemmuun viivästyi kuitenkin melkoisesti. Auton säiliö pinnoitettiin, mutta ensimmäinen yritys epäonnistui ja Lemun VPK joutui lopulta odottamaan puolisen vuotta auton saapumista Lemmuun. LE13 otettiin käyttöön 24.10.2008. Vanhasta säiliöautosta irrotettiin Juhu nro 5 –palopumppu ja se annettiin veteraaneille, jotka kokosivat sen pohjalta uudelleen Lemun VPK:n ensimmäisen moottori-ruiskun.

Säiliöauto vaihtui aluepelastuslaitoksen kautta, koska se kuului sopimuksen mukaan sille. VPK:n oman auton vaihto tuli myös ajankohtaiseksi ja vuonna 2009 päätettiin lopulta luopua VPK:n vanhasta, vuonna 1998 hankitusta, miehistönkuljetusauto Ford Transitista. Tilalle hankittiin Vehosta Mercedes Benz Sprinter 3,2. Uuden LE17:n hinnaksi tuli lopulta varusteineen noin 39 500 €. Syksyllä 2009 VPK:ssa päätettiin ostaa itselle myös peräkärry Aisapojat OY:ltä 2250 euron hintaan. Edellinen kärry alkoi käydä liian pieneksi lisääntyneen kaluston vuoksi, suurimpana yksittäisenä tilanviejänä pintapelastuslautta.

8. Tositoimia ja harjoituksia

Vapaapalokunnan virallinen perustehtävä oikeastaan aina 1970-luvun puoliväliin oli pelkästään tulipalojen sammutus, jonka jälkeen alettiin puhua palo- ja pelastustehtävistä. Lemun kokoisessa kunnassa paloja ei kovin usein syttynyt ja vaikka naapurikuntiin, useimmiten Askaisiin, jouduttiin joskus lähtemään, ei hälytyksiä yleensä ollut montakaan vuodessa.

Poikkeuksellista oli, että vuonna 1948 Lemun VPK sai hälytyksen Naantaliin, jossa Tupavuoren polttoainevarikon suurpaloön kutsuttiin kaikki naapurikuntien palokunnat. Lemun VPK:n väki oli perimätiedon mukaan sammutustöissä toista vuorokautta. Kaukoapua annettiin myös vuonna 1968, jolloin kovimpien pakkasten aikaan tuli viikon sisällä hälytys niin Naantaliin kuin myös Raisioon. Molemmat olivat tehdaspaloja.

1950- ja 1960-luvuilla palot olivat useimmiten maasto- ja metsäpaloja, joskus myös navettapaloja, kuten vaikkapa vuonna 1959, kun Haaron tilalla traktorista lähtenyt palo levisi navettaan sillä seurauksella, että irtaimen ohella paloi myös eläimiä. Asuntopalot olivat kohtalaisen harvinaisia; kuivureita sen sijaan sam-

VPK:n hälytysosasto vuonna 2010. Osaston koko vahvuus on 22 henkilöä. Kuva: Valtteri Arvonen.

muteltiin 60-luvulla useamminkin, kyse oli laajemmasta ajan ilmiöstä maaseudulla. Kuivuripaloja oli muun muassa Nyytäisissä 1960 ja Lemun Osuuskaupan varastolla (nykyinen Wanha Oskari) vuonna 1963. Nousiaisten kansalaiskouluun la sammuteltiin öljykaminasta syttynyttä paloa vuonna 1965.

Vuonna 1970 saatiin esimakua tulevasta. Tuolloin VPK nimittäin päätyi sammuttamaan Kustavintiellä Järäisissä kolarin jälkeen syttynyt autoa. Myöhemmin kolarihälytykset nousivat VPK:n yhdeksi päätoimeksi; vakavimpia toimia oli uhrien irrottaminen autoista ja helpoimmillaan tarvittiin tien puhdistamista.

1970-luvulla monilla hälytyksillä oli yhteisenä tekijänä ukkonen. Varsinkin kesä 1974 muistetaan kovana ukkoskesänä. Lemun VPK sai 20.-21.6. neljä hälytystä erilaisiin salamaniskun aiheuttamiin paloihin; muun muassa Ruohosensaamaan kesämökkipaloon ja Oukkulan muuntajalle, jossa kärsivät sähköjohdot. Samaisena vuonna Peinikkalan vanha asuinrakennus tuhoutui tulipalossa totaalisesti.

1980-luvulla rakennuspalot tuntuivat yleistyvän. Asuntopaloja käytiin sammuttamassa Lemun ohella Askaisissa ja Maskussa. Vuonna 1983 paikallisille jäi mieleen erityisesti Lemun Säästöpankin tulipalo, jossa tuho lähti liikkeelle hitsauksen aiheuttamasta kipinästä. Pankki pystyi kuitenkin jatkamaan toimintaansa muutaman päivän siivouksen jälkeen. Asuntopaloista vakavin oli Kaamasen Ylitalon palo Askaisten puolella.

Palojen ohella VPK:n toimii alkoi kuulua yhä moninaisempia toimia. Vuonna 1984 VPK esimerkiksi kiinnitti myrskyn lennättämiä kattopeltejä. Vuoden 1989 uutiskynnyksen ylitti hirven pelastaminen jäistä. Tarvonsaaren edustalla oli naarashirvi pudonnut jäihin ja tilanne ratkesi vasta, kun Lemun VPK kutsui paikalle Saaristomeren merivartioston helikopterin. Helikopterista laskettu hihna saatiin hirven kaulan ympärille ja hirvi lopulta ylös jäistä.

Vuonna 1992 jatkettiin eläinten jääseikkailujen selvittelyä. Tuolloin jäälaudalla matkustajaksi oli päätynyt Merimaskusta lähtenyt collie-koira, joka vuorokauden kuluttua ajelehti lopulta Tarvonsaaren edustalle VPK:n pelastettavaksi. Tämän lisäksi palokunta on ollut pelastamassa kissoja puista ja joutsenia jäistä. Muuten 1990-lukua leimasikin sitten liikenneonnettomuuksien määrän kasvu. Kustavintien liikennemäärät olivat koko ajan kasvaneet ja nopeudet samoin. Kohtalokkain onnettomuus tapahtui vuonna 1993, kun iäkäs kuski ajoi henkilöautollaan Järäisten risteyksessä bussin alle ja neljä henkilöä sai surmansa. Sitten Kustavintien kuolonkolareita on tapahtunut ainakin Kiveisissä ja Nyytäisten tienhaaran tienoilla. Rakennuspalloista massiivisin lienee Askaisten Auttisissa tapahtunut kaksikerroksisen navetan palaminen maan tasalle vuonna 1998.

2000-lukua ovat edelleen leimanneet lukuisat auto-onnettomuudet tulipalojen ja muiden pelastustehtävien ohessa. Esimerkiksi 70-vuotisjuhlavuonna 2005 kaikkiaan 44 hälytystehtävästä kolmasosa oli erilaisia liikenneonnettomuuksia Kustavintiellä.

Palo- ja pelastustehtäviä varten miehistö harjoittelee viikottain ja osallistuu erilaisiin koulutuksiin. Oma lisänsä osaamiseen hankitaan myös hälytysharjoitusten kautta. Niissä tutustutaan palo- ja pelastustoimen erikoistilanteisiin, ku-

ten isoihin kohteisiin. Lemun VPK on harjoitellut näitä tilanteista varten esimerkiksi vuosina 1985 ja 1998 Askaisten Mannerlahden leirikeskuksessa, joka sokkeloisena, vanhana puurakennuksena on omiaan harjaannuttamaan isomman ihmismäärän pelastamista tilanteessa, jossa varsinainen pääuloskäynti on käyttökelvoton.

Lemun vanhalla koululla on järjestetty vastaavanlainen ”kahden kerroksen” harjoitus vuosina 1983 ja 1994. Sinänsä harjoituksen aihe eli palo koululla ei ole ollut mitenkään mielikuvituksellinen, sillä oikeassakin elämässä vanhalla koululla oli palon alku vuonna 1994 ja onpa pihalta nuotioitakin löydetty.

Hälytystilasto vuosilta 1960-2010

1960	2	1977	6	1994	5
1961	1	1978	5	1995	7
1962	1	1979	5	1996	3
1963	8	1980	4	1997	7
1964	1	1981	15	1998	8
1965	5	1982	5	1999	8
1966	2	1983	7	2000	8
1967	1	1984	8	2001	17
1968	4	1985	tieto puuttuu	2002	8
1969	0	1986	5	2003	21
1970	3	1987	5	2004	19
1971	6	1988	3	2005	44
1972	3	1989	6	2006	43
1973	3	1990	10	2007	33
1974	8	1991	2	2008	43
1975	10	1992	9	2009	27
1976	8	1993	7		

9. Kilpailutoiminta

Kilpailutoiminta kuuluu palokunnan koulutukseen merkittävänä osana, varsinkin kun VPK:n varhaisempina vuosikymmeninä oikeita hälytyksiä ei vuosittain välttämättä ollut montaakaan.

Lemun VPK:n kilpailutoiminta alkoi varsinaisesti vuonna 1959, jolloin palokuntamme sai uuden moottoriruiskun. Mainittuna vuonna joukkue: Jouko Bogel, Jouni Laine, Pasi Alin, Jukka Mattila, Pertti Heininen, Juhani Lerkki, Seppo Bogel ja Esko Koivunen, saavutti toisen tilan Mietoisten kilpailussa. Tästä saavutuksesta voidaan laskea Lemun VPK:n kilpailutoiminnan varsinaisesti

Lemun ”punaiset paholaiset” — VPK, joka häviää harvoin Palokunnalla tältä vuodelta 5 voittoa

LEMUN VPK ei ole ikkivan eikä suurensuuri, mutta kova sana ikäläisekseen: ensi vuonna perustamisensa 35-vuotisjuhlaa viettävä VPK on Turun seudun palokuntakilpailussa osoittautunut eturivin tekijäksi. Monet olivat ne voitot, kaikkiaan viisi, huonoin tili kolmas, jotka lemulaiset päättäneenä kilpailukautenaakin saavuttivat, viimeisimmät Mynämäessä ja Turussa. Ensi kerran he olivat mukana myös valtakunnallisessa Jehu-maljakilpailussa, missä kalustokilpailussa tuli kunniakas 10:s tili 36 palokunnasta ja kokonaiskilpailussa 17:s sija. Lemulaiset ovat parhaimmillaan nopeissa kilpailuissa, eikä Jehu-kilpa ollut sellainen.

● Mikä on menestyksen takana? VPK:n päällikkö Jouni Laine, 29, on mieltelias: — Ehkä salaisuus on siinä, että sama joukkue on pysynyt koossa niin kauan. Miehet tuntevat toistensa. Harjoituksia ei ole pidetty useammin kuin kerran vi-

koossa, joten siinä ei menestyksen avain ole. (Merkittävä tekijä on varmasti myös tehtävissä taitava johtaja; Toim. huom.) — Laine tekee päivittäinä autotomyyjänä. Palokuntatyössä hän on ollut mukana lähes 20 vuotta.

● Moottorimiehenä on Pasi Alin, 33, monikaltainen mies, joka ilmoitti ammatikseen sekatyössä, mutta jonka reporteritapasi putkihommista Järvenmäen alueella. Maatakin hän viijetee. Osaava tekoo! Palokuntavuosi on jo yli 30.

● Seppo Saarinen, 23, maanviljelijä, on ollut palokuntatouhuissa kymmenisen vuotta.

● Jukka Lehto, 22, sorvaaja on ollut leikissä viitisen vuodentietoa.

● Pekka Saarinen, 26 juuri viime torstaina, on ammatiltaan sekä maanviljelijä että varastomies. Kotipaikka ei yksin elätä.

Talentojensa riveissä hän on ollut toistakymmentä vuotta. Lisäharjoituksena on vielä jalkapalloilu Maskun Tempossa.

● Jaakko Niemisellä, 21-v. puuseppällä, on VPK-vuosi viisi.

● Mikko Aurasella ei ole ikää 20 v. enempää. Ammatiltaan hänkin on puuseppä. Nuoresta iästään huolimatta on jo

vuosikymmenen kulunut VPK:n touhuissa. Mikko astui muuten torstaina Suomen raskaaseen eli asepalvelusta suorittamaan.

● Kari Julin, 22, lähti hankin torstaina armeijaan.

● Tapio Almi, 22, on puutarhuri, joka jo koulupoikana pyöri palokunnantalon valheilla.

● Juha Alin on ammatikkoululainen, joka on ollut mukana parissa kilpailussa.

Tämä vuonna on vielä tiedossa yökilpailut Raissaassa, sitten tu-70 kotoisia, leikin luova tauko ennen kesää

□ RAHAA OLISI TARVIS:

Entä mitä Lemun voitokkaat palomiehet toivoivat: — Kunnalta suurempia määrärahoja, sillä vaikka palokuntatyö itsessään onkin vapaaehtoisista, välineet toki maksavat. Ja palokunnan toimintatulo on suuresti riippuvainen kalustosta.

Toivotetaan, että Lemun kunnassa heilittävät yhteisen kokkaron ryöreyä palokunnan kohtaloa, sillä tuskinpa mikään muu paikkakunnan järjestö on tehnyt Lemua tunnetuksi niin kuin sen VPK — apunaiset paholaiset, toisten palokuntien kunnioittama randaanuja talentorjajajoukko! — RP.

Yläkuva: Utis-Valjakon hehkutusta vuodelta 1969.

Alakuva: VPK:n kilpailujoukkue, vasemmalta Seppo Saarinen, Jouni Laine, Tapio Almi, Pasi Alin, Kari Julin, Mikko Auranen, Jaakko Nieminen ja Juha Alin. (Kuvat Utis-Valjakko 1969)

saaneen voimakkaan lähtökipinän. VPK osallistui hyvällä menestyksellä alueen sekä läänin kilpailuihin ja vuonna 1964 järjestettiin omat kilpailut alueen palokunnille. Vuonna 1969 oltiin ensimmäisen kerran mukana valtakunnallisissa Jehu-maljan kilpailuissa Uudessakaupungissa, jossa kokonaiskilpailussa tuli 17. sija. Vuonna 1970 Jehu-maljassa Valkeakoskella joukkue tuli toiseksi kalustokilpailussa, kokonaiskilpailussa 19. Seuraavana vuonna Raisiossa järjestetyssä Jehu-maljakilpailuissa joukkue oli jälleen kalustokilpailun kakkonen ja kokonaistuloksissa 7.

Kalustokilpailussa menestyttiin yleensä hyvin. Vuonna 1973 Savonlinnassa heltisi kalustopuolen voitto ja kokonaiskilpailun viides tila joukkueella, johon kuuluivat johtajana Jouni Laine, konemiehenä Pasi Alin ja miehistönä Seppo Saarinen, Tapio Almi, Jaakko Nieminen sekä Mikko Auranen. Vuoden 1979 Jehu-kilpailut olivat Lappeenrannassa, jossa Lemun kilpailujoukkue: johtaja Mikko Auranen, konemies Pasi Alin ja miehistö Tapio Almi, Teppo Almi, Jaakko Nieminen sekä Seppo Saarinen, voitti kalustokilpailun ja oli kokonaistuloksissa 14.

”Lemun Punaiset paholaiset – VPK, joka häviää harvoin” oli Uutis-Valjakon otsikko vuoden 1969 lopussa, kun lehdessä kerrattiin Lemun palokunnan menestystä kilpailuissa ja pohdittiin syitä siihen. Lemulaisten menestyksen takana oli tinkimätön harjoittelu ja 60- ja 70 -luvuilla toisilleen tuttu miesjoukko. Lisäksi tulivat ne sadat talkootunnit, joiden aikana viritettiin kilpailukalustoa. Varsinkin Pasi Alinin johdolla – Esko Anttalaisen säestäessä - ruiskuihin ja muihin laitteisiin tehtiin erilaisia parannuksia, joilla lyötiin ainakin ne, jotka yrittivät sellaisten laitteiden kanssa, jotka olivat samassa kunnossa kuin kaupan hyllyltä ostettaessa.

Kilpailutoiminnan osuus lemulaisten toiminnasta väheni hieman vuosien mittaan. Jossakin määrin kyse oli varmaan siitä, että oikeiden palo- ja pelastustoimien määrä lisääntyi merkittävästi. Varsinkin palkkatöissä muualla käyvät joutuvat myös aina miettimään omaa ajankäyttöään, miten paljon omat ja työnantajan rahkeet antavat myöden osallistua toimintaan, joka on tavallaan ylimääräistä normaalin koulutuksen ja hälytystoiminnan päälle. Koulutuksen määrä on kumminkin ajan mittaan lisääntynyt huomattavasti. Samoin esimerkiksi paloasemahanke vei välillä kaiken liikenevän tarmon.

Kun osallistuttiin, oli menestys kuitenkin yleensä vähintään kohtuullinen, varsinkin Varsinais-Suomen alueen kilpailuissa. Voitto tuli esimerkiksi vuonna 1994 Mynämäellä käydyissä Juko-malja taitokilpailussa.

Toisinaan Lemun VPK on myös järjestänyt kilpailuja, kuten vaikkapa 1990-luvun lopulla ja 2000-luvun puolella Ruusunmaljakilpailuja ja vuonna 2002 Juva-maljakilpailun. Yhtenä mielenkiintoisena kilpailuna vuosien varrelta kannattaa esimerkiksi nostaa esille Lemun koululla vuonna 1993 järjestetty kilpailu Juva-maljasta. Kyseessä oli taito- ja tietokilpailu, joka käynnistyi vuonna 1974 Turun palopäällikön Ilmari Juvakosken jäädessä eläkkeelle. Erityiseksi tuon Lemussa järjestetyn kilpailun se, että arvon herra Ilmari Juvakoski oli itse paikalla 92-vuotiaana katsomassa silmä kovana kilpailun kulkua.

VPK:n nuoris-osasto kouluttajineen. Kuva: Valtteri Arvonen.

10. Nuorisotyö

Palokuntapoikatyö aloitettiin jo vuonna 1945, mutta varsinaista toimintaa hoidettiin yhteistyössä miehistön kanssa aina vuoteen 1970. Tällöin Raision palopäällikkö Antti Sillanpää oli perustamassa Lemuun palopoikaosastoa, johon ilmoittautui 13 poikaa. Poikaosasto muutettiin 1977 nuoris-osastoksi, jolloin tytöt voivat myös liittyä palokuntanuoriin. Seuraavana vuonna tyttöjä liittyikin jo mukaan. Koulutusohjelma on sama tytöille ja pojille.

Nuoris-osaston toiminta-ajatuksena on tarjota yli 9-vuotiaille tytöille ja pojille mahdollisuus harrastaa palokuntatoimintaa ja harjoitella siihen kuuluvia asioita, mm. auttamista, pelastamista sekä kaluston käsittelyä. Tarkoituksena on kasvattaa nuorista yhteiskunnan vastuullisia jäseniä. Tavoitteena on, että mahdollisimman moni nuorista pysyisi palokuntaharrastuksen parissa myös aikuistuessaan ja siirtyisi joko hälytys- tai naisosastoon tai nuoris-osaston kouluttajaksi.

Osaston ensimmäisiä hankintoja vuonna 1978 oli kaminalla varustettu telta. Nuoris-osaston johtajana toimi aluksi Mikko Auranen, seuraavina vuosina Jouni Tähtäpää ja Teppo Almi. Vuodesta 1981 vuoteen 1988 asti osastoa luotsasi Jaakko Aaltonen. Sittenkin pitkäaikaisia nuorisotyönjohtajia ovat olleet Kirsti Bogel ja Hanna Pihanperä, usein miehisin apuvoimin.

Nuoris-osasto on osallistunut aina runsaslukuisesti koulutukseen ja leireille – omiin, alueen, läänin sekä valtakunnan leireille. Nuoret ovat osallistuneet alu-

eella pidettyihin kalustokilpailuihin hyvällä menestyksellä. Esimerkiksi 1980-luvun puolivälin tienoilla Lemun VPK:n joukkue sijoittui monissa kilpailuissa palokintosijoille. Tuon ajan joukkueissa oli mukana muun muassa seuraavia nimiä: Anssi Helala, Harri Heininen, Simo Saarinen, Marko Suomento, Timo Laine, Tero Saarinen, Petri Kanninen, Tuomas Hyvärinen, Kirsti Bogel, Minna Suomento, Reijo Aaltonen, Janne Alin, Mika Raukunen, Rami Saarinen, Jarkko Anttila, Teemu Salomaja, Pasi Mannerjärvi ja Henri Sahlström. Osa on toiminut sittemminkin aktiivisesti palokunnassa, Anssi Helala jopa pitkäaikaisena puheenjohtajana.

Lemun VPK:sta nimenomaan nuoriso-osasto on suuntautunut kansainvälisesti. Ensimmäinen matka Saksaan tehtiin heinäkuussa vuonna 2000, paikkana oli Wolfshagen. Varat nuoret keräsivät pääsääntöisesti itse tuotemyynnillä ja tekemällä talkoita. Matka poiki yhteyden, joka on sittemmin vienyt niin lemulaisia Saksaan kuin saksalaisia Lemuun, viimeksi kesällä 2010. Kummipalokunta Saksan päässä on Kapern Jugendfeuerwehr. Lemulaisilla nuorilla on yhteyksiä myös ruotsalaiseen Hörbyn palokuntanuoriso-osastoon.

90-luvun lopulla alkanee ”Yö paloasemalla” -tyyppiset harjoitukset yhdessä mielekkään harjoitus- ja leiritoinnin kanssa ovat taanneet sen, että nuoriso-osaston vahvuus on ollut nousujohteinen 2000-luvulla. Osallistujia on ollut yleensä yli 30 lasta ja nuorta ja osasto on jaettu vanhempiin ja nuorempiin ikäluokkiin. Nuoriso-osasto koostuu 10-18-vuotiaista ja varhaisnuorten osasto 7-9-vuotiaista, mukana on viime aikoina ollut myös alle kouluikäisiä palokuntakerholaisia. Osaston koko vahvuus ohjaajineen on vuonna 2010 jo yli 40 henkeä. Suuri määrä asettaa luonnollisesti haasteita ryhmän vetämiselle.

11. Naiset 25 vuotta mukana palokuntatyössä

Jo aivan Lemun VPK:n alkuaikoina todettiin, että naisten mukanaolo palokuntatoiminnassa on välttämätöntä. Alkuaikoina he toimivat etupäässä ohjelmatoimikunnassa, arpojen myynnissä ja ravintolatoiminnassa iltamien aikana. Sittemmin esimerkiksi Lemun markkinoille on vuosien varrella paistettu tuhansia munkkeja.

Varsinainen naisosasto perustettiin alkuvuodesta 1985. Monipuolinen tehtäväkenttä on ollut pääpiirteissään sama koko 25-vuotisen taipaleen. Tehtävistä mainittakoon tulipalojen ennaltaehkäisy lähinnä valistuksen avulla ja aineellisen ja henkisen ensiavun antaminen tulipaloista kärsineille. Miehistön eniten arvostama palvelu lienee muonituksen järjestäminen tulipalon aikana sammutusväelle, kahvi ja voileipä ovat kovasti odotettu piristys raskaalla hälytyskeikalla. Yhtä lailla muonitus-, kanttiini- ja huoltotehtävien hoito on ollut olennaista lukuisten nuori-soleirien onnistumiseksi. Naisosastoilla on myös keskinäisiä kilpailuja palokunta-

VPK:n naisosasto. Kuva: Valteri Arvonen.

taidoissa, koulutusta ja varsinkin 2000-luvulla kursseja esimerkiksi ensiavusta.

Vuosituhannen vaihteessa osasto kävi läpi perustavanlaatuisia kysymyksiä toimintamalleista. Tuolloin pohdittiin vakavasti esimerkiksi yhdistymistä veteraani-osastoon. Viime kädessä asia kaatui korkeamman tason eli liiton kantaan, jonka mukaan naisosasto ei voi liittyä mihinkään muuhun osastoon. Tilanne liittyi selkeästi naisosastossa käynnissä olleeseen sukupolvenvaihdokseen, josta osasto nousi entistä ehompana. 2000-luvun ensimmäinen vuosikymmen on tuonut toimintaan mukaan koko joukon uusia naisia, joita oman kiinnostuksen lisäksi on usein innostanut mukaan puolison tai jälkikasvun VPK-harrastus.

VPK:n naisosaston toiminnalle on huoltotehtäviin keskittymisestä johtuen ollut ominaista melko matala profiili, naiset ovat halunneet pysyä taustalla toimivina hiljaisina puurtajina, Lemun markkinoiden taannoinen munkinpaisto ehkä poislukien. 2000-luvulla osasto on kuitenkin entistä selkeämmin ollut mukana VPK:n yleisölle näkyvässä toiminnassa, muun muassa kuusenmyynti- ja renkaanvaihtotapahtumien kahvittajina. Naisosasto on hoitanut kahvituksia myös suurissa yleisötilaisuuksissa, kuten VPK:n 70-vuotisjuhlissa ja Lemun kunnan itsenäisyyspäivän vietossa. Naisosasto oli samoin näyttävästi esillä SPR:n kanssa järjestetyssä liikenneonnettomuusharjoituksessa vuonna 2005.

Naisosastoon on yleensä kuulunut 10-15 aktiivista naista. Osaston ensimmäisenä puheenjohtajana toimi Mirja Aaltonen. Myöhemmin vetäjinä ovat toimineet muun muassa Marita Saarinen ja Elina Selin. Sittemmin osaston vetovastuu on jakautunut koko ryhmälle, pääluotsaajina ovat viime vuosina olleet lähinnä Minna Rautanen, Heli Koskinen ja Ria Heimo.

12. Veteraaneille oma osasto

Vuonna 1998 Lemun vpk teki merkittävän uuden avauksen toiminnassaan, sillä tuolloin perustettiin palokunnan veteraaneille oma osasto. Tämä ei ollut kovin tavallista pienillä paikkakunnilla, naapuri Maskussa tosin vastaavanlainen oli perustettu kuukautta aiemmin. Veteraaniosasto on tarkoitettu yli 55-vuotiaille vpk-työn konkareille. Helmikuussa pidetyssä perustavassa kokouksessa veteraaneja oli 12 kappaletta ja ensimmäiseksi puheenjohtajaksi valittiin pitkäaikainen vpk:n hallituksen puheenjohtaja Esko Anttalainen. Hän toimi tässä tehtävässä aina vuoteen 2004 asti.

Idea veteraaniosaston perustamisesta oli lähtöisin palopäällikkö Jouni Laineelta, joka toimi myös Länsi-Suomen pelastusalan liiton varapuheenjohtajana. Hänestä tuli myös Anttalaisen seuraaja veteraanien vetäjänä vuonna 2005. Vuonna 2008 vastuu vaihtui Jaakko Aaltoselle.

Veteraanien ominta alaa on ollut monenlainen ennaltaehkäisevä työ. He ovat esimerkiksi myyneet palovaroittimia, sammutuspeitteitä, sammuttimia ja liukuesteitä. Suoranaista kulttuurityötä veteraanit ovat tehneet kunnostaessaan VPK:n vanhinta kalustoa käyttökuuntoon, vuodesta 2008 käytössä on ollut yhdis-

VPK:n veteraaniosasto. Kuva: Valtteri Arvonen.

tysten talon eli Wanhan Oskarin alakerran verstaas. Uuden elämän ovat saaneet muun muassa Lemun VPK:n ensimmäinen moottoriruisku, kannettava Jehu n:o 5 vuodelta 1939 sekä vielä sitäkin vanhempi kunnan palopruutta. Muutenkin palokunnan historiasta huolehtiminen eli muun muassa vanhoista valokuvista ja papereista huolehtiminen on sujunut luontevasti veteraaneilta.

Oman osansa veteraanien toiminnasta muodostavat retket mielenkiintoisiin tutustumiskohteisiin, samoin kuin kohtaamiset muiden kuntien VPK-veteraanien kanssa. Lemun, Maskun ja Nousiaisten VPK-veteraanit olivat itsekin järjestämässä Länsi-Suomen Pelastusalan liiton veteraanipäiviä vuonna 2008. Paikalle tuli noin 220 veteraania 34 eri palokunnasta.

13. Taloudenpidon kulmakiviä

Lemun VPK:n toiminta on yhdistyksen pyörittämää toimintaa, joka osaltaan perustuu sopimuksella myytävään palo- ja pelastuspalveluun ja osaltaan omatoimiseen varainhankintaan. Perusperiaate on se, että kukaan ei saa työstään palkkaa ja tulot menevät ennen muuta toimintakulujen kattamiseen. Vuosikymmenten mittaan palokunnan solmimat sopimukset ovat kehittyneet sen verran, että ihan talkoopohjalta palokunnan töitä ei enää tarvitse tehdä. Yhä edelleen miehistön saamat korvaukset ovat kuitenkin melko vaatimattomia verrattuna siihen, miten paljon töitä (hälytyksiä, harjoituksia ja koulutusta) niiden saaminen vaatii.

Lemun kunnassa suhtautuminen VPK-toimintaan on ollut periaatteellisella tasolla aina suopeaa eikä palokunnan ole tarvinnut suuremmin perustella toimintansa oikeutusta palokuntasopimusta tehdessä. Vapaaehtoiseen palokuntaan turvautuminen on aina pienelle kunnalle edullinen ja turvallinen vaihtoehto. Pienessä kunnassa palo- ja pelastustoimen sopimus sovittaminen pieneen budjettiin vaatii tietysti aina neuvotteluja, mutta yleensä ratkaisuun päästiin helposti.

Vuodelta 1981 olevassa palokuntasopimuksessa Lemun kunta esimerkiksi suoritti palokunnalle sopimuksen mukaisten tehtävien hoitamisesta 8000 markkaa. Mainittakoon, että tuolloin palokunnan kalustonhoitajalle maksoi palkan kunta – kuntahan kaluston toki virallisesti omistikin. Vuonna 1999 summa oli noussut 25 000 markkaan, jakautuen 19 000 markan sammuksopimuskorvaukseen ja 6000 markan kalustonhoitokorvaukseen. Vastineeksi kunnalla oli oikeus odottaa VPK:lta tiettyä valmiutta sekä lähtöajan että hälytykseen lähtevän miehistön vahvuuden suhteen. Tästä sopimuksen sisällöstä oli enemmän kappaleessa 8.1., jossa esiteltiin vuoden 2001 sopimuksen pääkohdat.

Aluepelastuslaitoksen aikaan siirtyminen vuoden 2004 alusta merkitsi uutta korvausten maksajaa. Vuonna 2005 ALPE korvasi Lemun VPK:lle sammuksopimuksen kautta noin 6700 euroa eli suunnilleen saman, mitä Lemun kunta aiemman sopimuksen kautta. Tehtävien määrän ja vastuun lisääntyminen sekä

henkilöstön koulutusvaatimusten kasvu ovat sittemmin tarkistaneet sammutusopimusta ja henkilöstökorvauksia hieman ylöspäin.

Palokunnan talouden pyörittäminen on vaatinut aina muitakin tulonlähteitä kuin sammutusopimuksen, varsinkin toiminnan alkuvuosikymmeninä. 1940-, 50- ja 60-luvuilla VPK:n omaehtoisen varainhankinnan kulmakivi oli viljanankeräys ja –myynti. Muuta varainhankintaa oli muun muassa tanssien järjestäminen Kallelan tanssilavalla. 1960-luvulla mukaan astui myös joulukuusien myynti eli joku maanomistaja lahjoitti kuuset VPK:lle haettaviksi ja edelleen myytäväksi.

Osa varainhankinnasta on perustunut myös VPK:n omiin vahvuuksiin toimijana: vedenajo VPK:n säiliöautolla oli pitkään yksi keskeisiä tuotteita. Vesipostihuoltoa on harjoitettu myös ja VPK:n kaluston vuokrausta. Sittemmin varsinkin veteraanit ja nuorisosasto ovat keränneet melkoisia summia erilaisia paloturvallisuustuotteita myymällä, samoin esimerkiksi ulkotulet ovat tehneet hyvin kauppansa. Naisosaston myyntituotteet ovat puolestaan olleet suussa sulavia.

Vuosi vuodelta yhä suosittumaksi ovat muodostuneet VPK:n keväällä ja syksyllä suorittamat autojen renkaiden vaihdot. Alussa kyse oli lähinnä yksinäisille naisille tarjotusta avusta, mutta vuosien myötä renkaidenvaihtopäivistä on tullut monituntinen ja työntäyteinen tilaisuus, jota lemullaiset odottavat sankoin joukoin.

14. Lemun VPK:n 75 vuotta – mikä on muuttunut?

VPK:ssa, kuten minkä tahansa yhdistyksen toiminnassa, toiminnan tekevät yhdistyksen aktiiviset jäsenet. Palokuntatoiminta on kuitenkin alusta lähtien perustunut elintärkeän palvelun tuottamiseen, ja siksi julkisella vallalla on useaan otteeseen ollut tarvetta määritellä toimien hoitamisen tasoa laeilla, asetuksilla ja sopimuksilla. VPK-toiminnan kannalta merkittäviä ovat olleet esimerkiksi vuoden 1933 palolaki ja vuoden 1975 laki palo- ja pelastustoimesta. Toisaalta julkinen valta on samaisesta syystä nähnyt tarpeelliseksi myös tukea vapaapalokuntatoimintaa muun muassa taloudellisesti.

Matkan varrella on joskus noussut kysymyksiä vapaaehtoisen palokuntatoiminnan ja ammattipalokuntatoiminnan suhteesta, mutta palo- ja pelastustoiminnan kentälle on löytynyt tarvetta ja tilaa molemmille. VPK-toiminta on yleishyödyllistä ja voittoa tavoittelematonta – ja ehdottomasti kustannustehokain tapa tuottaa välttämätön palvelu pienissä kunnissa maaseudulla.

Vapaapalokunnilta on ajan mittaan edellytetty yhä ammattimaisempaa otetta erilaisten palo- ja pelastustehtävien hoidossa. Osaltaan tämä on heijastunut miehistöltä edellytettävän koulutuksen tasossa ja määrässä, osaltaan kaluston laadussa. Lemun VPK on onnistunut täyttämään vaatimukset molemmilla osa-

Lemun paloasema vuoden 1949 asussa. Kuva: VPK:n arkisto.

Paloasema sai lisäsiiven vuonna 1975. Kuva: VPK:n arkisto.

alueilla ammattitaitoisten vetäjiensä johdolla. Aktiivipalomiesten joukossa on myös monien alojen ammattimiehiä, jotka ovat pystyneet hyödyttämään palokuntaa omalla osaamisellaan. Tukena on samoin ollut tiivis yhteistyö Lemun kunnan kanssa ja vuodesta 2004 Aluepelastuslaitoksen kanssa.

Unohtaa ei myöskään sovi ALPE:a edeltänyttä, vuonna 1981 alkanutta, uraauurtavaa kuntayhteistyötä palo- ja pelastustoimissa. Askainen, Lemu, Masku, Mietoinen, Mynämäki, Rusko ja Vahto – sekä myöhemmin vielä Nousiainen ja Velkua – sopivat kuntien palopäällystön yhteistyöstä, mikä VPK:n kannalta tarkoitti sitä, että ammattitasoinen esimies oli aina tavoitettavissa. Maskulla, Le-

Lemun paloasema vuoden 1997 laajennuksen jälkeisessä nykyasussa. Kuva: Jaakko Aaltonen.

mulla ja Askaisilla oli lisäksi yhteinen palopäällikkö ja palotarkastaja.

Yhteiskunnalliset tarpeet määrittävät siis monin osin VPK:n toimintaympäristöä. Paikallisille voimille jää sitten tehtäväksi vastata näihin haasteisiin ja historiikin perusteella Lemun VPK:ssa on aina tartuttu toimeen muutoksia pelkäämättä. Ja muutoksia on totisesti riittänyt muutenkin kuin vain palo- ja pelastustoiminnan piirissä. Lemu ei enää ole se sama pieni maalaiskunta kuin 75 vuotta sitten, kun VPK-toimintaa käynnistettiin. Sen jälkeen vahvasti muuttovoittoinen kunta on käynyt läpi melkoisen rakennemuutoksen, jossa valtaosa palokuntalaisistakin käy töissä jossain muualla kuin kotikunnassa. Jopa kotikunnan nimikin on vuoden 2009 alusta lähtien vaihtunut Maskuksi.

Lemun VPK:ssa on onnistuttu arjen pyörittämisen kannalta tärkeimmillä osa-alueilla; jäsenistön motivoinnissa ja uusien palokuntalaisukupolvien kasvattamisessa. Näillä eväillä on hyvä jatkaa kohti 100-vuotisjuhlia. Kiitoksia menneille sukupolville ja niille, jotka nyt ohjastavat juhlivaa Lemun VPK:ta.

Liite 1. Luettelo Lemun VPK:n päälliköistä, puheenjohtajista ja kunnan palopäälliköistä

VPK:n päälliköt

1935 Yrjö Ylikylä
 1936 Oiva Aho
 1937 Oiva Aho
 1938 A. Kokkonen
 1939 Toivo Järvinen ja Oiva Aho

VPK:n puheenjohtajat

A. Kokkonen
 Ensi Heikkilä
 Emil Järvinen
 Emil Järvinen
 Emil Järvinen

1940 Oiva Aho
1941 Artturi Lehto
1942 Emil Järvinen
1943 Oskar Mattila
1944 Oskar Mattila
1945 Toivo Järvinen
- 1974 Toivo Järvinen
1975 Jouni Laine
1976- 1989 Mikko Auranen
1990-1998 Olli Riski
1999- Peter Aaltonen

Emil Järvinen
Emil Järvinen
Emil Järvinen
Emil Järvinen
Emil Järvinen
Emil Järvinen
1949-1978 Ilmo Auranen
1979-82 Yrjö Koho
1982-1992 Esko Anttalainen
1993-2004 Anssi Helala
2005-2007 Antero Koskinen
2008- Anssi Helala

Kunnan palopäälliköt

1939 Oiva Aho
1940 Artturi Lehto
1945-73 Toivo Järvinen
1974-1980 Jouni Laine
1981-2004 Maskun, Lemun ja Askaisten yhteisenä Jouni Laine

Lemun VPK:n johtoryhmä vuonna 2010, ylhäältä Esa Korsimo (sihteeri), Anssi Helala (pj), Hanna Pihanperä, Sakari Rautanen ja Mika Heimo. Alarivissä Jouni Tähtkäpää, Peter Aaltonen (päällikkö), Antero Koskinen (varapj) ja Kimmo Näse. Kuva: Valtteri Arvonen.

Liite 2. Lemun VPK:n perustavan kokouksen pöytäkirja

Pöytäkirja tehty Lemun Vapaaehtoisen Palokunnan perustavassa kokouksessa Lemun kunnanhuoneessa marraskuun 16. päivänä 1935. Saapuvilla olivat seuraavat henkilöt:

Olavi Yllikäinen, Pentti Mannerjärvi, Väinö Virtanen, A. Kokkonen, Emil Järvinen, Aarne Raukunen, Vieno Vallunen, Martti Vallunen, Veikko Vesasalmi, Lauri Tuominen, Oskari Leino, Eino Ruohonen, Martti Kaivonen, Pentti Kaivonen, Armas Kivilä, Eino Vähäkylä, Frans Vitikainen, Väinö Niittykangas, Ensi Heikkilä, Erkki Heininen, Eino Heininen, Verner Salminen, Oskari Mattila, Paavo Hartolahti, Veli Mattila, Eero Mannerjärvi, Yrjö Järvinen, Erkki Heinonen, Paavo Viljanen, Erkki Koskinen ja Martti S. Laine.

Kokouksen avasi Lemun palolautakunnan puheenjohtaja maanv. Emil Järvinen. Kokouksen puheenjohtajaksi valittiin sen avaja. Pöytäkirjan tekijäksi valittiin opettaja Väinö Niittykangas.

1. Puheenjohtaja selosti palokunnan tarpeellisuutta ja ehdotti sen perustamista. Lyhyen keskustelun jälkeen päätettiin yksimielisesti perustaa Lemun kuntaan palokunta. Sen nimeksi hyväksyttiin Lemun Vapaaehtoinen Palokunta.
2. Läpikäytiin palokuntia varten tehdyt mallisäännöt. Ne hyväksyttiin semmoisinaan muuttamatta Lemun vapaaehtoisen palokunnan säännöiksi.
3. Lemun vapaaehtoisen palokunnan päälliköksi valittiin kunnan palopäällikkö maanviljelijä Yrjö Ylikylä. Varapäälliköiksi valittiin Vieno Vallunen ja Ensi Heikkilä.
4. Valittiin palokunnan johtokuntaan seuraavat: maalari Oiva Koivunen, kanttori A. Kokkonen, til. pojat Aarne Raukunen ja Martti Almi.
5. Palokuntaan jäseniä keräämään valittiin Vieno Vallunen, Aarne Raukunen ja Martti Almi. Heti liittyi 33 jäsentä.
6. Tätä pöytäkirjaa tarkistamaan valittiin Oskar Mattila ja Väinö Virtanen.

Kokouksen puolesta

Emil Järvinen

Väinö Niittykangas

Edellä olevan pöytäkirjan olemme tarkistaneet ja havainneet sen täysin yhtäpitäväksi Lemun vapaaehtoisen palokunnan perustavassa kokouksessa 16.11.1935 tehtyjen päätösten kanssa.

Lemussa marraskuun 12 pv. 1935

Väinö Virtanen

